

STORTINGET

Representantforslag 247 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes

Dokument 8:247 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om en ekte miljøreform i oppdrettsindustrien

Til Stortinget

Bakgrunn

Norsk kystnatur og norske fiskere og lokalsamfunn påføres i dag store miljøproblemer som følge av lakselus, forurensing og rømt fisk fra oppdrettsindustrien. Konsekvensene er i ferd med å bli uakseptable både for livet i havet og elvene og for lokalsamfunn og arbeidsplasser i fiskerinæringen. Problemene har fått utvikle seg gjennom mange år og under flere ulike regjeringer uten at det har blitt iverksatt effektive tiltak. Forslagsstiller mener derfor at det er nødvendig med en ekte miljøreform av oppdrettsnæringen.

Befolkningen ønsker en ny oppdrettspolitik

Forslagsstiller viser til at en miljøreform i oppdrettsnæringen har bred støtte i befolkningen, mens regjeringens ønske om enda mer vekst med dagens driftsformer deles av stadig færre. En undersøkelse gjort av NRK i juli 2017 viser at 32 pst. av velgerne i Troms og Finnmark vil redusere antallet anlegg, mens 33 pst. mener det er «passe i dag». Kun 22 pst. ønsker at det skal etableres flere anlegg. Hvis resultatene fra undersøkelsene i Troms og Finnmark er representative for resten av befolkningen, betyr det at stortingsflertallets støtte til ytterligere oppdrettsvekst i åpne merder er i sterk utakt med den befolkningen de skal representere. En undersøkelse i

Nordlys viser at folk flest i Troms mener oppdrettsnæringen holder dårlig miljøstandard.

Fagmiljøer roper varsko om miljø og dyrevelferd

Forslagsstiller viser videre til at tunge faginstitusjoner lenge har ropt varsko om miljøkonsekvensene og fiskevelferden i oppdrettsindustrien. I 2016 var innsiget av laks fra havet til Norge ca. 470 000 laks, ifølge Norsk institutt for naturforskning (NINA), noe som er mer enn en halvering siden 1980-tallet. Rømt oppdrettsfisk og lakselus regnes i dag som de mest alvorlige truslene mot villaksen (Miljøstatus.no). Fiskehelse rapporten 2017 fra Veterinærinstituttet, som ble publisert i februar 2018, slår fast at:

«Ifølge Fiskeridirektoratets tall utgjorde svinnet (dødeligheten i merdene red anm) 53 millioner laks både i 2016 og 2017 [...] uansett hvordan en regner svinn i prosenter, mener vi at dødeligheten fortsatt er for høy i oppdrettsnæringen. Høyt svinn er ikke forenelig med god fiskehelse, og det er mulig å redusere svinnet.»

I tillegg til svinn av laks «bruker» næringen store mengder rensefisk for å bekjempe lakselusen. I 2017 ble det oppdrettet ca. 30 millioner rensefisk, ifølge Kontali Analyse gjengitt i Fiskehelse rapporten 2017 fra Veterinærinstituttet. I tillegg ble det satt ut villfanget rensefisk. I 2016 var det samlede tallet for rensefisk som ble satt ut i oppdrettsmerdene, 37 359 000 individer når både oppdrettet og villfanget rensefisk inkluderes.

Når det gjelder rømt oppdrettslaks og genetisk forurensing av villaksen, skriver Havforskningsinstituttet følgende i Risikovurdering for norsk fiskeoppdrett (2018):

«At avkom av oppdrettslaks har lavere overlevelse enn avkom av villaks i naturen, gir klare indikasjoner på

at innkryssing av oppdrettslaks vil ha negativ påvirkning på ville populasjoner i forhold til deres genetiske integritet, tilpasning og produktivitet. Effekten av gjentatt genetisk innkryssing av rømt oppdrettslaks i ville bestander vil bygge seg opp over tid.»

Forslagsstiller har merket seg at antallet rømminger i 2017 var relativt lavt, men at statistikken ofte er preget av underrapportering. Rett etter nyttår 2018 rømte 50 000 fisk fra ett enkelt anlegg. Denne enkeltrømmingen alene tilsvarer 15 pst. av hele villaksbestanden, noe som illustrerer hvor utsatt villaksen er når lakseoppdrett drives i åpne merder. I hele Norge til sammen er antallet oppdrettslaks i merdene ca. 500 til 1 000 ganger høyere enn antallet villaks i elvene.

Overgang til lukkede anlegg er nødvendig

Forslagsstiller mener at overgang til lukkede anlegg er nødvendig av flere grunner. For det første er det nødvendig å skille oppdrettsfisken fra omgivelsene for å unngå smitte og spredning av sykdommer og parasitter som lakselus og sykdommer samt utslipp av organisk avfall og rømming fra merdene. For det andre kan en omstilling til lukkede anlegg representere en stor industriell mulighet for Norge. Gjennom overgangen til lukket teknologi kan oppdrettsnæringen ta steget inn i en grønn sirkulærøkonomi der avfall fanges opp, resirkuleres og legger grunnlaget for nye verdikjeder. Dette vil gi stor positiv miljøgevinst og nye inntektsmuligheter for næringen. I dag finnes denne teknologien allerede og er i omfattende drift særlig til smoltproduksjon.

Overgangen til lukkede anlegg bør skje ved at alle nye konsesjoner som tildeles, forutsetter at anleggene etableres med lukket teknologi. Samtidig bør regjeringen, i samarbeid med oppdrettsnæring og fagmiljøer, legge en plan for overgang til lukket teknologi på dagens anlegg. En slik omlegging er ikke ukomplisert. Det vil kreve store investeringer, det kan medføre økt energibruk, og man har foreløpig for liten erfaring med lukkede anlegg til å ha full oversikt over hvilke utfordringer som vil oppstå, blant annet for fiskevelferden. For eksempel kan motstrømsanlegg representere en mulighet for forbedret fiskevelferd. Forslagsstiller mener imidlertid at en overgang til lukket teknologi og sirkulær økonomi uansett vil presse seg frem. Norge bør derfor ta med seg det forspranget landet i dag har på flere områder innenfor oppdrettsindustrien og være tidlig ute med å utvikle en næring basert på miljøvennlige løsninger.

Reform av «trafikklyssystemet»

Forslagsstiller mener at dagens system for regulering av produksjonen i oppdrettsnæringen, også kjent som trafikklyssystemet, må vrakes i sin nåværende form. Prinsippet om at oppdrettsnæringen skal reguleres på bakgrunn av miljøpåvirkning, er i utgangspunktet et

fremskritt, men dagens system stiller altfor lave miljøkrav og inkluderer kun én av flere viktige miljøvariabler.

Forslagsstiller viser til at kvalitetsnormen for villaks stiller langt strengere krav til miljøkvalitet enn det som aksepteres i dagens «trafikklyssystem». Det er derfor nødvendig å stramme kraftig inn på trafikklyssystemet for lus, slik at det reelt sett følger kvalitetsnormen. Det vil minimum si at samlet ekstra dødelighet for laksefisk på grunn av menneskelig påvirkning ikke skal overstige 10 pst. For det første vil det åpne for at all økt dødelighet som følge av andre menneskelige påvirkninger enn lus også skal kunne inkluderes. Grensen for hvilken påvirkning som aksepteres som følge av lus fra oppdrettsnæringen, vil dermed være avhengig av hvilke andre menneskeskapt belastninger villaksen utsettes for innenfor produksjonssonen, og dermed ofte være lavere enn 10 pst. for den delen av dødeligheten som følger av oppdrett. Dette forutsetter at annen menneskelig aktivitet som påvirker dødeligheten, som for eksempel vassdragsregulering, ses i sammenheng med kvalitetsnormen, slik at ikke kun oppdrettsnæringen står ansvarlig for tiltak som får dødeligheten ned på et forsvarlig nivå.

Beskatningen av oppdrettsnæringen må gi riktige miljøincentiver

Forslagsstiller mener primært at kommunene med oppdrett skal få en større del av grunnrenten fra næringen enn i dag. Samtidig er Miljøpartiet De Grønne skeptisk til et system som belønner kommuner som tillater ny forurensende oppdrettsvirksomhet. Derfor trenger man en skattemodell der kommunene heller belønnes for å stille krav som bidrar til at omstillingen av næringen går raskere. Forslagsstiller foreslår derfor en forurensningsavgift som betales til staten for hver kilo produsert laks i åpne anlegg, og en lavere avgift pr. kilo produsert laks i lukkede anlegg som vil gå direkte til kommunen. Dette bør komme i stedet for en ny produksjonsavgift på næringen, noe som nå utredes av regjeringen. Dermed vil oppdretterne gis sterkere incentiver til å gå inn for lukket teknologi både gjennom avgiftslettelser og ved at kommunen vil tjene på å etablere bærekraftig virksomhet. Lokalmiljø, fiskere og kystnatur vil være best tjent med en slik miljøbasert beskatning av oppdrettsnæringen fremfor et system som belønner forurensing.

Flere genbanker

Forslagsstiller viser til at mange stedegne laksebestander er truet av utryddelse, og at en dermed risikerer å miste deler av det genetiske mangfoldet som har utviklet seg i norske vassdrag gjennom tusenvis av år. Man kan bøte noe på denne utfordringen ved å etablere genbanker som tar vare på laksegener og gjør det mulig å

sette dem ut igjen senere. Denne løsningen er mest aktuell der bestanden er kritisk truet av utryddelse, etter som en genbank aldri kan utgjøre en garanti for at bestanden kan restaureres, og aldri må brukes som påskudd for å la være å iverksette tiltak som senker miljøbelastningen i området. Forslagsstiller har merket seg at regjeringen har tatt en svært positiv beslutning om å satse på en genbank for Hardanger-bestandene. Det bør imidlertid gjøres en gjennomgang av resten av de mest utsatte bestandene for å vurdere om det er nødvendig å etablere flere slike initiativer.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen kun tildele nye oppdrettskonsesjoner basert på lukket teknologi.
2. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med oppdrettsindustrien legge frem en plan for overgang til lukket teknologi på alle oppdrettsanlegg som i dag opererer med åpne merder.
3. Stortinget ber regjeringen utrede en produksjonsavgift som gir både oppdrettere og kommuner incentiver til bruk av miljøvennlig lukket teknologi ved at åpne anlegg betaler en høy avgift direkte til staten, mens lukkede anlegg betaler en lavere avgift som går til kommunene.
4. Stortinget ber regjeringen raskest mulig påby merking av oppdrettslaks slik at rømt laks alltid kan spores tilbake til anlegget de rømte fra.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at «trafikklyssystemet» krever reduksjon i antall fisk når økt dødelighet fra all menneskelig påvirkning overstiger 10 pst.
6. Stortinget ber regjeringen utvikle et reguleringsystem for oppdrettsnæringen basert på miljøindikatorer som tar hensyn til alle vesentlige lokale miljø- og dyrevelferdsproblemer som følger av dagens oppdrettsnæring. Det må blant annet inkludere rømminger, utslipp av biologisk avfall, kobber og avlusningskjemikalier samt dødelighet, sykdom/skader/helse og atferdsforstyrrelser for oppdrettsfisk og rensefisk i merdene.
7. Stortinget ber regjeringen gå gjennom behovet for etablering av nye genbanker for truede villaksbestander i Norge for å sikre at ingen villaksbestander går tapt.
8. Stortinget ber regjeringen totalforby bruk av giftig kobberimpregnering og kitinhemmere i oppdrettsanleggene som ødelegger de omliggende marine økosystemene.

15. juni 2018

Per Espen Stoknes

